

КҮН ӨРКӨН

Анал таһаары

Алтынны ый 2019 сыл

Саха културатын кэскилигэр

Ханнык баҕар ыччаты иитэр-үөрэтэр үөрэх кыһата уһуяаччыларынан сыаналанар. Бу дьыл алтынны 1 күнүгэр Саха республикатын културатын үтүөлээх үлэһитэ, СР үөрэҕириитин систиэмэтин Бочуоттаах бэтэрээнэ, «Гражданской килбиэнин иһин» знак хаһаайына Дьокуускайдаагы культура уонна искусство колледжын биһир тутуу маастар-педагога Боппоенова Мария Гаврильевна 60 сааһын туолар өрөгөйдөөх дьоро күнэ.

Норуот културатын сайдыытын кини чабылхай дьыно онороллор. Олортон биһирдэстэрэ Мария Гаврильевна буолар. Кини аатын төрүт културунан дьарыктанар республикабыт олохтоохторо бары биллэрэн саарбахтаабыт. Хас биһирдии айар үлэһит бэйэтин ураты суолун-иһин көрдөнөр. Мария Гаврильевна норуот үйэттэн үйэбэ илдьэ кэлбит сирдэрин-туомнарын сөргүтүүгэ, олонхону үгэс буолбут ньыманан толорууга, сценаҕа туруорууга, чабырҕабы, норуот ырыатын-тойугун театризованнай көстүү быһытынан актер оонньуутунан көрөөччүгэ тиэрдиигэ бэйэтин билиитин, баай уопутун туһанан ураты суолу-иһин тэлэр.

Боппоенова М.Г. биһиги үөрэхпит кыһатыгар 1989 сыллаахтан үрдүк таһаарылаахтык сүрүн маастар-педагогынан айымньылаахтык үлэлиир. Үгэс сыллаах үлэтин уопутун мунһан «Өксөкүлээх Өлөксөй, Алампа айымньыларын толоруу уратылары», «Сахалы сана дорҕооно», «Олонхону толорууга үөрэтии сүрүн тосхоллоро» методическай ыйынныктары бэлэмнээн таһаарбыта. Үөрэтэр-чинчийэр ньыманы туһанан

норуот уус-уран айымньыларын уобарастарын сценаҕа айан толорууга бэйэтин ураты методикатын туһанар. Студеннар «Эйгэ» народной сизэр-туом театрдарын, ону тэнэ «Оргуй-чоргуй» чабырҕахыттар бөлөхтөрүн уус-уран салайааччыта. Бу коллективтар үгэс республиканскай, региональнай, аан дойдутаагы көрүүлэр, күрэхтэр, фестиваллар кыайылыахтара. Кини педагогическай уонна айар үлэтин көрдөрүүтүнэн студеннар үөрэхтэрин түмүктүүр практической проектара буолаллар. Таһаарар хас биһирдии үлэтэ дьон-сэргэ интэриэһин тардар, көрөөччүнү кэрэ эйгэтигэр киллэрэр. Ол курдук 2004 сыллаахха турбут «Сүүһүн туолбут эмээксин ырыата» спектакль «Синья птица» фестивалыга кыайылыабынан тахсан «Эйгэ» театрбытыгар «народнай» аат инэрриллэрин ситиспитэ. Ол кэнниттэн «Ууска уһуйуу» (2007), «Кылбаа манан кыталыктар» (2007), «Күөнэ көбөччөр аттаах күүстээх-уохтаах Күн Күндүлү Бухатыыр» (2009), «Уһун улаан аттаах Уолака Боотур» (2010) турбуттара. А.Е. Кулаковскай «Ойуун түүлэ» айымньытынан турбут поэтической дьүһүйүүтэ 2011 сыллаахха «Алыптаах мааска» фестивалыга кыайан «Бастын уус-уран дьүһүйүү» номинациянан бэлиэтэммитэ. Уустаах Избеков рукописнай матырыйаалыгар олобуран С.П. Толстяковалыын 2013 сыллаахха «Сур соноҕос аттаах Сургулла Боотур» олонхо-спектаклы туруоран көрөөччү дьүүлүгэр таһаарбыта. Эмиэ ити сыл «Ньырбакаан», «Кыыс дьолун түстээһин» (2016), «Абаҕа кэриэһинэн» (2017) спектакыллар көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ылаахтарын ылбыттара. Мария Гаврильевна концертарга туруорар хас биһирдии номердара – мини-спектакыллар. Кинилэр норуот

тынынын, ураты сахалы майгытын илдьэ сылдьаллар.

Мария Гаврильевна олонхону сөргүтэр, тарҕатар, сайыннарар сыаллаах Государственной целевой программа чэрчитинэн «Олонхону үөрэх тэрилтэлэригэр үөрэтии» анал программа авторы (2007). Оттон 2010 сыллаахха Ийэ-олонхоһут П.Е. Решетников – Көһөнө Бүөтүр айымньытынан «Уһун улаан аттаах Уордайа Хаан Бухатыыр» диэн туруорууга СР Президенин гранынан бэлиэтэммитэ. Уһуяаччы ыччаты үөрэтэр ньыматын республикабыт тас өттүгэр билинэллэр. 2011 сыллаахха I Регионнар икки ардыларынаагы студеннар «По ту сторону Байкала» фестивалларын иһинэн үөрэтии ньымаларыгар ытыллыбыт «төгүрүк остуолга» бэйэтин методикатын билиһиннэрбитин биһир илээтхтэрэ олус сэргээбиттэрэ. Онон Уһук Илинни регионна биһиги үөрэхпит кыһатын ыччаты төрүт култураҕа үөрэтиигэ методиката табыгастаабын билиммиттэрэ.

Боппоенова М.Г. айар үлэтэ дойдубут тас өттүгэр кытта биһирэнэр. Ол курдук үөрэтэр оҕолорунаан 2008 сыллаахха Казахстан Алма-Аты куоратын «Дала Думан» телевизионнай программатын ынырылыах ыалдытынан тийээн сахабыт норуотун културатын билиһиннэрбиттэрэ. 2009 сыллаахха тюрк омуртар Астана куоракка ытыллыбыт фольклорнай фестивалларын кыттылыахтара. 2013 сыллаахха Швейцария Эволен, Фрибург куораттарыгар «Кийинити таньыннары», «Кийинити атаары» сирдэрин-туомнарын сөргүтэн туруорбута.

Билинни кэмнэ Мария Гаврильевна норуот төрүт културатын илдьэ сылдьааччы, тарҕатааччы, сайыннарааччы, уһуяаччы быһытынан республикабытыгар үлэтэ үгэс. «Мунхаолонхото», «Куйуур олонхото» ыччат толорооччулар күрэхтэригэр студеннары бэлэмнээн мэлдьи кыайы өрөгөйүн билэр. Сылын аайы ытыллар чабырҕах, Олонхо ыһаахтарын дьүүллүүр сүбэтин бэрэссэдээтэлинэн утумнаахтык үлэлиир. Бүтүн Россиятаагы фольклорнай көрүүлэргэ кини салайар «Эйгэ» театра бастыннар ахсааннарыгар кириэр. Ол курдук 2018 с. Уһук Илинни регион норуоттарын икки ардыларынаагы «Лики наследия» фестивалыга (Хабаровскай к.), 2019 с. Бүтүн Россиятаагы омуртар икки ардыларынаагы «Мозаика языков коренных народов России. Крымский Маяк 3.0» (Севастополь к.), Бүтүн Россиятаагы «Дружба народов» интернациональной фестивалыга (Севастополь к.), Бүтүн Россиятаагы

«Вместе мы – Россия» норуот айымньытын көрүү фестивалыга (Керчь к.) студеннарбыт бөлөхтөрө мунутуур кыайылыахтарынан ааттаммыттара.

Режиссер-тэрийээччи быһытынан отучча сыл устата республикабыт араас таһымнаах ыһаахтарын, тэрээһиннэрин, концерттарын талааннаахтык туруоран кэллэ. 2018 с. Саха эстрадатын театрыгар «Сүрэх тэбэрин тухары» музыкальной инсценировканы туруоран көрөөччүгэ таһаарбыта. Билигин Аҕа дойду улуу сэриитин сылларыгар Саха сириттэн баран театральнай студияҕа үөрэнэ сылдьыбыт оҕолорго анаан «Оонньоммотох оруоллар» диэн прозаттан драма сценарийын суруйан үлэлэһэ сылдьар.

Учуутал үөрэнээччилэригэр салҕанар. Мария Гаврильевна билиитин ыспыт сизэмтэ ньүөл сиргэ түһэн, кырыс тардан республикабыт араас мунуктарыгар айа-тута, үлэли-хамсыы сылдьаллар. Олор истэригэр Үүнэр көлүөнэ театрын артыыһа «Ника» премия лауреата, СР културатын үтүөлээх артыыһа Федот Львов; Олонхо театрын үлэһитэ саха эстрадатын чабылхай сулуһа СР үтүөлээх артыыһа Александр Дьячковскай – Саарын; норуот төрүт културатын илдьэ сылдьааччы, тарҕатааччы, билиилээх ырыаһыт, СР културатын туйгуна Виталий Очиров; норуот төрүт културатын илдьэ сылдьааччы, тарҕатааччы, Дьокуускайдаагы культура уонна искусство колледжын уһуяаччыта, СР үөрэҕириитин туйгуна Михаил Винокуров; Сунтаар улууһун култураҕа салалтатын начальнига, СР културатын туйгуна Мария Кобельянова – Тускулаана о.д.а. бааллар.

Утум салҕанар. Билигин биһиги колледжпытыгар Мария Гаврильевна үөрэнээччилэрэ кинини кытта тэннэ норуопут културата, искусствота сайдыытыгар кылааттарын киллэрсэллэр: Сундупова О.Е., Винокуров М.Н., Капралова Ж.М., Мыреева В.В., Харитоновна С.В.

Ытыктабыллаах Мария Гаврильевна! Эйигин, күндү учууталыгытын, бу өрөгөйдөөх дьоро күнүңүнэн коллектив аагыттан истинник эбэрдэлибин. Эн Сахабыт республикатыгар норуот төрүт културатын тилиннэриигэ, сайыннарыыга, тарҕатыыга уонна култура, искусство эйгэтигэр үрдүк таһымнаах кадрдары бэлэмнээһиннэ киллэрэр кылаатын сүңкэн.

Күндү киһибит, өссө даҕаны үгэс сылларга айымньылаах үлэң таһаарылаах буоллун! Биһиги Эйигинэн киэн туттабыт.

Никитин З.Н., ДьККиИ дириэктэрэ

Мин, Боппоенова Мария Гаврильевна, 1959 сыл алтынньы 1 күнүгэр Алексеевскай оройуон Чөркөөх нэһилиэгэр Боппоеновтар дьэ кэргэннэ төрөөбүтүм. Аҕам – Боппоенов Гаврил Константинович, ийэм – Боппоенова Анастасия Павловна иккиэн сопхуос үлэһиттэрэ этилэр. Бизс оҕолоох ыал улахан оҕотобун. Оҕо эрдэбинээҕи таптал ааттарым – Мытык уонна Көстүбүт. Саха норуодунай суруйааччыта Д.К. Сивцев - Суорун Омоллоон Ытык таһаа сайылыгар маннайгы хардыбын онорбуппун. Оҕо сааһым Тохтобул, Хайа Лоху, Ытык таһаа, Ынах алааһа дьэ кэрэ сайылыктарга ааспыт.

Чөркөөххө кэпсээннэ кирибит сымнаҕас, ньаасын оттоох ааттын Нуолур алааска көһөн кэлбиппитин өйдүүбүн. Ыал кыһым Настяны – Настаа Буурайы кытта саастыбыт. Олох тохтообокко оонньуур этибит. Тоҕо эрэ тэлгэһэ сырыгар тахсан туоста оонньуурбутун өйдүүбүн.

Биридэ ийэм баахыла онорбутугар сылаасты ылан арылаан баран, тэлгэһэбитигэр оонньуу табыстыбыт. Баахылабытын аттыбытыгар окко ууран кэбистибит. Арай биридэ көрбүппүт, куурусса илдэ баран иһэр эбит. Ону экирэтэн тийэн, хортусска буоругар түһэрибитин, тэбээбитэ буолан баран ылан бэрт дьэ минньигэстик сизэн кэбиспитим.

Сотору-сотору «маевкалы» бардыбыт дьэ килиэп, уу ылан алаас халдыаһытыгар тийэрбит. Дьэбитин көрөн олонор, аспытын аһаан баран төһөн кэлэр этибит. Дьэбититтэн олох ырааппыт курдук сананарбыт.

Маннайгы кылааска барарбар, миигин, ылым Кулаковская Маайа кыһын Настяны кытта илдьибитэ. Бука, оскуолаҕа да илдэр соллоро суох буолан, ийэм көрдөстөҕө буолуо. Бастакы учууталым Александра Елисеевна Владимирова. Наһаа намыһын, холку, үтүө майгылаах киһи этэ. Харахпар күн бүгүнүгэр дьэри кэпси тура бу баар.

Саһа үөрэнэн саҕалаан иһэн аҕабар биридэ: «Биһигини учууталбыт хаһан да мөхпөт» – дьэ киригээтим. Аҕам: «Ээ, инньэ дьэмэ, ити билигин эрэ мөхпөт, сотору мөбүө» – дьэбититтэн учууталым аны мөбүө дьэ кутаммытым, уонна хаһан мөбөрүн кэтээр этим. Ол да буоллар, учууталым барахсан, биридэ да мөхпөтөҕө.

Үөрэхпэр үчүгүйдэр аһааннарыгар сылдыарым. Оччотооҕу тахсар эркин хаһыатыгар түргэнник аҕабар буолан ракетаҕа, самолетка үгүстүк

олорбутум. Үөрэххэ биридэ үөрэнэр Варламов Ганялыын мэлдьи араа-бараа буоларбыт.

Биридэнууччатылын уруогар манньк көрүдүөс түгэн буолбута. «Баанья баанньыкка этин суунар» дьэ этини нууччалы тылбаастаан дьэ соруудах бэрилиннэ. Мин маннайгынан илибин өрө ууан, ойон тураат: «Ваня в бане моет мясо!» – дьэ чаҕылынардым. Онуоха учууталым, тийэ кэчигирээн, бэрт уһундук күлбүтэ. Кини ону хаһан быһааран биридэ дылы «тоҕо наһаа күлэрий? Тугу да сысыпатым дии!» дьэ санаалаах олорбуппун өйдүүбүн.

Иккис кылааска сылдьан, аҕам бэлэмнээн, хоһоон ааҕы күрээт кытытыбыт. Онно И.А. Крылов үгэтин ааҕан бастаабытым.

Балтым оскуолаҕа кириэр сылыгар балаһан ыйын 1 күнүгэр таһыннаран, баттаһын өрөн оскуолаҕа сизтэн илдьибитим. Балтыбын ханнык кылааска киллэрэбин билбэккэ, өр баҕайы сизпитинэн көрүдөр устун хаамыталы сылдыбытым. Ону бастакы учууталым Александра Елисеевна таба көрөн үөрэ түспүтэ, уонна олоппоһуттан ойон тураһа: «Маша, кэл манна, балтыгы манна киллэр» – дьэбитэ.

Мин аҕа оҕото этим. Аҕата сыллаан-сыллаан муннун сынтаппыт дииллэрин үгүстүк истэrim. Уон саастаахпар тапталлаах аҕам, отутун эрэ туолан баран, ыалдьан күн сириттэн күрэммитэ... Ол миэхэ улахан охсууну онорбута. Хайдах эрэ олоххо көрүүм, майгым-сигилим уларыйбыта. Ону-маны толкуйдуур, санаарҕыыр, аҕабын куруук ахтар этим. Ийэм, дьонум «аҕатын олус суохтуур» дьэ мөхпөт да буолбуттара. «Аҕатын сыллыырын аҕыннаҕа буолуо», «үрдүнэн үрүг чыычаах көппөт, аннынан чыс кутуйах ааспат оҕото» дьэллэрин өйдүүбүн. Эбитин, ол кэннэ сүүрбэччэ хоһоот, улаханньк ыалдьан, куоракка кириэн үс ыйы быһа балыһаҕа сытан эмтэммитим. Оо, төрөөбүт дьэ ахтылдьанын онно билбитим. Балыһаттан тахсыбытым кэннэ, куораттан автобуска олордон ыппыттар. Андросов Никифор Харлампьевич илдьибитин өйдүүбүн. Дьэбэр кэлэн баран, наһаа өр кирибэккэ, түннүгүнэн өнүөлүү-өнүөлүү дьэбин тула эргийэ сылдыбыппын, ийэм көрөн, тахсан киллэрбитэ.

Биридэ сыл Эдыгээнтэн, кэлин Ийэ-олонхоһут аатын ылбыт, П.Е. Решетников – Көһөгө Бүтүр дьэ кэргэннэн көһөн кэлбиттэрэ. Биридэ оскуолаттан кэлбитим, Настя кэпси тоһуйда: «Кыыстаахтар. Кини нууччалы энин санарар...». Настялыын тэлгэһэбитигэр оонньуу сырыттаһытына ол кыыс өр баҕайы күрүө үрдүгэр атаһын биэтэннэтэ-биэтэннэтэ олорбута. Ону көрөн, аһына санаан: «Кэл» – дьэ ыгырбытым. Онуоха кыыспыт үөрбүттүү, түргэн үлүгэрдик ыстанан түһэн, сүүрэн кэлбитэ. Ол кыыспынаан, Розалия

Петровна Докторовалыын, бизс уон сыл устата доҕордустубут. Кэргэннэн Трофим Романович Докторовтыын эн-мин дээр чугас дьонум.

Оҕо сааһым биридэ кэрэ бэлиэ өйдөбүлэ Ынах алааһа сайылыгым барахсан. Онно хайдыллара да атын, хаттыллара да ураты буолара. Сайылыкка олорбут кэмэр олобу кэтээн көрөргө үөрэммитим. Дьонум-сэргэм айылҕаҕа харыстабыллаах сыһыаны иппиттэр. Иччитэхсийбит өтөхтөргө тугу да тыппаккыт дьэ такайаллара. Сэттэли дьэ кэргэн дьукаах буолан биридэ дьэбэ иллээхтик олороллоро. Ким да ар-бур дьээн этиспиттэрин да өйдөөбөспүн. Онно ыал-ыал бэйэ-бэйэлэрин икки ардыларыгар сыһаннарын көрө улаппытым. Биридэ эмэ, тойон кэллэбинэ, тэлгэһэбитигэр сайылык дьоно бары мустан мунньахтар буолаллара. Ону ийэм көхсүгэр саһан олорон барытын көрөрүм-истэrim. Онно дьон тойонно сыһаннарын кэтээн көрө эбиппин.

Элбэх оҕону кытта күнү быһа оонньуугун, быһыгар ынах ыаһаһын, ньирэй аһатыһаһын. Сайылык оҕолоро бары мустан лапта, мээчик оонньоочубут, сэһэн-тэппэн ыраатааччы. Сарсыарда, кизһэ күөлгэ сөтүөлүү барарбыт. Онуоха майканын купальник тиктэрбитин өйдүүбүн. Онно тоҕо эрэ купальникка хайаан да якорь уруһуйдаах буолуохтааһын курдук санаан, ручканын якорь уруһуйданарбыт. Олох сүүрүүнэн күөлгэ кириэрбит. Онуоха күөлбүт түгэбин буора биридэ «будулус» гына түһэрэ.

Хам-түм агитбригадалар концертынан кэлээчилэр. Ону көрөн үтүктэн, титииккэ оҕолорго концерт туруорар этим. Көрбүт сценкаларытын үтүктэн, сана ырыалары, үнкүүлэри үөрэтэн, хоһооннору аахтаран көрдөрөбүт. Ол оонньуу күн бүгүнүгэр дылы түмүктэнэ илик.

Билигин санаатахха олус да үчүгэй кэмнэр эбит.

Улахан кылаастарга тахсан баран, биридэ үөрэнэр оҕолорбутунаан олус иллээх-эйлээх этибит. Ол саһана төрөөбүт күнү бэлиэтир дьэ олус суоҕа. Аан маннай төрөөбүт күммүн кинилэр бэлиэтээбиттэрэ. Туох эрэ сылтаһын кылаастан ыгыран таһаарыттар. Онтон төһөн кирибитим – эбэрдэ бөҕө. Өссө чаһы бэлэһтээхтэр. Төрөөбүт күн амтанын кинилэртэн билбитим. Билигин даһаны үөрүүлээх да, ыарахан да кэмнэргэ кинилэр аттыбар баар буолаллар. Биридэ

кылааска үөрэммит оҕолорум – көмө-тирэх буолар эрэнэр дьонум.

Киһи олоҕор үөрэпит учууталлара улахан оруоллаахтар. Бүгүн мин махтана саныбын Полина Федоровна Филатова, Дмитрий Степанович Жегусов, Акулина Федоровна Винокурова, Тамара Григорьевна Мордосова, Людмила Николаевна Григорьева ааттарын.

Оскуоланы бүтэрэрибитигэр бэрт аҕыйах оҕо үөрэти салгыырга направление бэрлээрэ. Онтон миэхэ туттардылар. Нуучча тылыгар оскуолаҕа олус күүстээх учууталлар үөрэпиттэрэ: Ушницкая Мария Трофимовна, Белина Анна Васильевна, Варламова Галина Ивановна – Кэптукэ. Оройуон олимпиадатыгар сочинение суруйуутугар бастаан турардаахпын. Республика хаһыаттарыгар сахалы да, нууччалы да тылын ыстатыйалары суруйарым. Онон СГУ нуучча тылын салаатыгар туттарса бардым. Онно экзаменна өйтөн суруйуубун «түөрт» сыанаҕа суруйбутум. Тылын экзаменна, санарарым сочото суох буолан, экзаменатордар бэйэ-бэйэлэриттэн «өйтөн суруйуутун хаска суруйбутуй?» дьэ ыйыталастылар. Онтон «түөрт» сыананы ылбыппын истэн: «Списала, наверно» – дьэстилэр. Ону истэн, өһүргэнэн, саната суох олордум. Онуоха: «Судьба решается, а она сидит, молчит. Свободна!» – дьэбиттэрэ. Мин хата үөрэ-көтө, «антошкабар» олорсон, дьэбэр көппүтүм. Дьэбин наһаа да ахтыбыт этим.

Тийибитим, аанна кириэппин кытта өттүк багтанан, хаһан да кыһырбатах ийэм кыһыра көрүстэ: «Тоҕо кэлин? Аммаҕа эдьийгэр бар! Манна хотонно умса анньахтара, онтон оронон тахсыан суоҕа» – дьэтэ. Бэйэтэ кэһэбитэ бэрт буолан харысты, куоттара саһаахтааҕа. Мин соһуйан хаалан, ах бэрдэрибитим. Утары тугу да санарбатаһым. Биридэ нэдиэлэ устата дьэбэр саһан сыппытым. Кизһэ айы биригэдьири кириэн: «Хайа, кыһын кэллэ дуо?» - дьэ ийэбиттэн сураһара. Ийэм барахсан, хаһан да сымыйалыыр дьэни билбэтэх киһи: «Суох» – дьэтиирэ. Ол курдук нэһилэ таһырдыа сүүрэн тахсан кириэбин, бэйэбин таннарыахыт курдук сананабын. Онтон, убайым сопхуос суоппара Барбасытов Игнат Иванович куораттыр буолбутугар, олордон ытан кэбиспитэ. Куоракка кириэн баран Аммаҕа айаннаатым. Чүүйэ нэһилиэгэр ардахха багтанан үс хонук суолга сылдыбытым. Онно олох суол кытытыгар билбэт ыалбар кириэн хонон тахсар этим. Чүүйэни аастаһым айы, наар ону саныбын.

www.yakkii.ru
kkii.ykt@mail.ru

Алтынньы ый 2019 с.

Анал таһаары

Аммаҕа тийэн бастагы сылбар Чапчылбанааҕы культура дьиэтигэр худругунан, онтон кэлэр сылыгар промкомбинатка столярынан, эһиһиһигэр оройуоннааҕы почтаҕа почтальонунан, төрдүс сылбар оройуоннааҕы культура дьиэтин методиһынан үлэлээбитим. Көрүдүөһө дьин, сыл аайы үөрэххэ туттарсар аатыран, үлэбиттэн заявление суруйан барабын. Күһүнүгэр төннөн кэлэн атын үлэҕэ киирээбин. Ханна да, тухха туттарсарбын билбэккэ, муна-тэнэ сылдыар кэмим этэ. Ол да буоллар, бу Амматааҕы сылларбын, алтыспыт дьоннорбун наһаа үчүгэйдик ахтабын-саныбын. Хайа да үлэҕэ үлэлээтэрибин сирдэрбэт этим. Ытыхтаһарын баҕарбат этилэр. Сыры аайы туруорсан туран барарым.

1980 сыллаахха М.С. Щепкин аатынан үрдүкү театральной училище саха сиригэр набор онордо. Онно эдһийим Татьяна Павловна Бурнашева, көргэнин Эдуард Аркадьевич Бурнашев кэриэһин өйдөөн: «Щепкинэ киир!» – дьин күһэйэн, онно туттарсыбытым. Дьолбор киирэн хаалбытым. Итиннэ сыһыаран аһыннаһына, аҕам кыра эрдэһин: «Тугу да кыайбат. Тугу үлэлээн-хамсаан сылдыа буоллаҕай?» - дьин санаарҕааччы. Ону күтүтүм Эдуард Аркадьевич: «Олох санаарҕаама. Маша биһи сангаран да айахпыттын ииттиэхпит» - диірэ. Улаатан истэхпинэ өссө: «Эн артыгыс буоларга сөптөөххүн. Сирэ-ийн-хараһын олуруута оннук. Хараһын уоттаах» – диірэ. Ол күтүтүм миэхэ олоҕум суолун ыйан биэрбит күндү киһим эбит. Бэйэтэ, 1976 сыллаахха, баҕа санаата туолбутун көрбөккө бу сиртэн күрэммитэ.

Училищеҕа олус үчүгэй маастардарга үөрэммитим. Уус-уран салайааччыбыт Дмитрий Георгиевич Кознов этэ. Маастардарынан Станиславский үөрэнээччигэ – Лидия Павловна Новицкая, Зинаида Петровна Скударь, Виталий Анатольевич Коняев, Аркадий Борисович Немировская, Олимпиада Михайловна Головина, Надежда Петровна Вербовая, Лесма Яновна Чадарайн о.д.а. этилэр. Москваҕа элбэх театрдары, музейдары көрөн, выставкаларга, тэрээһиннэргэ сылдыан, куорат бэйэтин да тыһынын ылан киһи иитиллэр. Айар-тутар киһиэхэ, Москва уопсайынан, сайдыы таһымын үрдэтэр буоллаҕа.

Ол сылдыан биіргэ үөрэнэр уолбар

Аржаков Никита Иннокентьевичка көргөн тахсыбытым. Икки уоллаахпыт, түөрт сиэннээхпит.

Улахан уолбун Кешаны үөрэнэ сылдыан Москваҕа оҕоломмутом. 1985 сыллаахха үөрэхпитин бүтэрэн кэлбиппит. Онуоха кууруспутун республика үс театрынан араарбыттара. Мин уолум ыарытыһан, үлэлээбэккэ олорбутум. 1986 сыллаахха Нерюнгригааҕы куукула театрыгар үлэли сылдыбытым. Онно иккис уолбун оҕолонон баран, Дьокуускайга көһөн кэлбиппит. Ол олодохпуна Анастасия Николаевна Габышева ыңгыран, культпросвет училищеҕа үлэҕэ кэлбитим. Икки сыл кинини батыһан элбэххэ үөрэммитим. «Сценическая речь» уонна «сценическое движение» предметтэри биэрэр этим.

1990 сыллаахха училищеҕа төрүт культура салаата арыллыбыта. Онно 1991 сыллаахха Анатолий Иванович Васильев ыңгыран кэлбитим. Ол кэмтэн саҕалаан норуот айымньыларын ааһыыга, сир-туом режиссуратыгар үлэлээбим. Бу бэлэм атаҕар туран хаалбыт үөрэх буолбатах этэ. Бэйэм үөрэммит оскуолабар олобуран, сахатытан үлэбин саҕалаабытым. Үөрэтэр предметтэрбэр күн бүгүнүгэр дьылы сананы көрдүүбүн.

Салаабытыгар норуот төрүт культуратын толорууга, сайыннарыыга, тарбатыыга, үөрэтиигэ сана үөрэх программаларын, былааннарын онорон 2010 сыллаахха олонхону диригэтэн үөрэтэр, 2017 сыллаахха хотугу аһыйах ахсааннаах омуктар культураларын үөрэтэр эдэр специалисттары бэлэмнээн таһаардыбыт. Ити куурустарга кураторынан, мастер-педагогунан үлэлээбитим.

Хас биірдии үлэһит сайдарыгар, идэтигэригэр, үүнэригэр кини үлэлиир коллектива, салалтата улахан оруолаах. Онон, өр сылларга биіргэ үлэлиир коллективпар, Захар Николаевич Никитиннэ улахан махталбын тиэрдэбин.

Мария Боппоенова, культура уонна искусство колледжын уһуйааччыта.

Щепкинэ үөрэммит сылларбыт

1980 сыллаахха Москвааҕы Щепкин аатынан үрдүкү театральной училищеҕа 20 киһи буолан үөрэнэ барбыппыт: 13 уол уонна 7 кыыс. Олортон биірэдэтэрэ – Мария Гаврильевна Боппоенова, Маша этэ. Үксүбүт тыаттан кэлбит оҕолор этибит. Онон Москва куорат дьини харахтаабах дьонно соҕуу-махтайы буолбута, дьиннээх олох бэлэҕэ этэ.

Үөрэхпит сарсыарда тобус чаастан кизһээ тобус чааска дьылы буолан биірэдэ. Иннэ гынан кизһэтин маҕаһыннар сабыллан хааланнар аэровокзал буфетыгар күргүмүнэн тийэн аһаан уопсайытыгар хоно эрэ кэлэрбит.

Төһө да үөрэхпит ыарахан буоллар, билигин санаатахха, үчүгэй да кэмнэр ааспыттар, сүрдээх көхтөөх, эйэлээх, бэһилэй курс этибит.

Учууталларбыт үксэ саастаах, интеллигентнэй буоланнар, хара маннайгыттан олох бэйэлэрин оҕолорун курдук сыһыаннаһан, бостууктаһан, бүөбүйдээн, бэл «аччык буоллахтара» дьин бутерброд аҕалан аһатан илдэ сылдыбыттара.

Маша, Мария Гаврильевна, барытыгар дөгиттэр дьобурдаах этэ: ыллыра, үнкүүлүүрү, куурус барыта кинини сөбүлүүрү, убаастыра.

Дьэ, иккис куурустан саҕалаан, учууталларбыт боппуттарын үрдүнэн, паралар баар буолан тахсыбыттара. Ол курдук хас да ыал кууруска баар буолбута. Олор истэригэр Маша Никиталыын ыал буолбуттара. Улахан уол Кеша Москваҕа төрөөбүтэ. Үөрэнэ сылдыар буолан, оҕолорбутун дойдубутугар дьоммут барахсаттар көрөн улаатыннарбыттара. Кинилэргэ барҕа махтал!

Бизс сыл билбэккэ ааспыта. Дьокуускайга үс дипломнай спектаклы илдэ кэлбиппит. Олортон «Буратино» спектаклга Маша главнай оруол – Буратино этэ. Чехов «Свадьбатыгар»–

Ийэ оруола. Итинэн кини кизэн диапазоннаах артыгыска буолан кэлбитин норуокка көрдөрбүтэ.

Барыбытын үс аны театрдарынан анаабыттара, Машалаах Никита сана аһыллыбыт кукольная театрга Нерюнгрига үлэлээбиттэрэ.

Билигин биһиги Машабыт ытыктанар, таптатар преподаватель буола сылдыарынан кизэн туттабыт.

Үлээннээхпитигэр Машаҕа, Мария Гаврильевнаҕа өссө даҕаны педагогическай үлэтигэр үрдүк ситиһиһилэри, дьин кэргэнигэр ил-эйэ олоҕу уонна дорубуйаны баҕарарыт.

1980-85 сс. Щепкин аатынан Үрдүкү театральной училищеҕа биіргэ үөрэммит үлээннээхтэрэ. 2019 сыл

Истинник саныбын

Саха театрын иһинэн арыллыбыт театральной студияҕа сүүрбэччэ буолан үөрэммитим. Биһигини Мария Гаврильевна Боппоенова 1992 сылтан 1996 сылга дьини культура колледжыгар актерскай салааҕа сценаттан таба санарыыга үөрэппитэ. Кууруспутун икки группаҕа араарбыттарыттан – биір группабытын Мария Гаврильевна Боппоенова ылбыта. Мария Гаврильевна сатаан сангарарга, дорҕоону сайыннарарга, сөпкө тыһыарга үөрэппитин олус истинник саныбын. Кини үөрэтэригэр туспа методикалаах этэ, бэйэтэ ирдэбиллээх учуутал этэ. Аан дойду улуу классиктарынан, ону тэнэ саха суруйааччыларын айымньыларын, араас үгэ, кэпсээн, хоһоон, чабырҕах ааҕарбытын чочуйара. Билингэ дьини күндүтүк саныбын кинини. Учууталларбыт идэлэригэр бэриниһилээх буолан, идэҕэ тапталларын, сценаҕа сыһыаннарын биһиэхэ сыһыаран биірбит эстафеталарын ылынан билигин биһиги үлэли-хамсы сылдыабыт. Ситим быстыбат.

Ирина Никифорова, СР үтүөлээх артыыһа.

Ытык-мааны уһуйааччыбыт Мария Гаврильевна!

Бүгүңнү өрөгөйдөөх дьолоо сааскын туолбут кэрэ-бэлиэ күңнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Эн биһиги салаабыт тумус туттар, холобур онгостор киһитэ буолабын. Үгүс сыллар устата талан ылбыт идэбинэн ыччаты итиигэ, сахабыт култууратын тарҕатыыга бэринилээхтик үлэлигин. Үлэбэ айымнылаах, эппизитинэстээх сыһыаннын үрдүктүк сыаналыбыт. Режиссер быһытынан ураты көрүүлээх, сахалы тыыннаах туруорууларын дьон-сэргэ биһирэбиллэн ылар. Олонхону, чабырҕабы сценаҕа туруорууга сана сүүрэннэри киллэрэннин норуот тылын уусуран айымныта тарҕанытыгар сүңкэн кылааты киллэрбитин саарбаҕа суох.

Мария Гаврильевна, өйгүн-санаабын, билигин-көрүүгүн, дууһабын, сырабын ууран туран үлэлэбитин үтүө түмүктэрдээх буолла. Бүгүн кынат анһан көтүпүт оҕолорун республикабыт араас мунуктарыгар таһаарылаахтык үлэли-хамсы сылдылар. Эн биэрбит билин, инэрбит сатабылын норуоппут културата сайдарыгар улахан орук, бигэ тирэх буолар. Эн курдук үрдүк таһымнаах мастары кытта бииргэ үлэлиирбитинэн киэн туттабыт.

Айымнылаах үлэбэр ситиһини сиэттистин, өрөгөй үксэтин, оргуйар олох үөһүгэр өрүү манньк үөрэ - көтө, кэрэни кэрэхсии этэнгэ сырыт.

Эбэрдэни кытта төрүт култура салаата.

Култуура уонна искусство
Үйэлээх эйгэтин
Үлүскэннээх үлэтигэр
Үлүһүйэн туран
Үлэли сылдыар
Үөлээннээх доҕорбут,
Үгүстэр учууталбыт,
Үгүстэр уһуйааччыбыт,
Мария Гаврильевна!
Үбүлүөйдөөх күңнүнэн
Үөрэн-көтөн тураммыт,
Үгүс элбэх көй дьонун
Үөмэхтэһэн тураммыт
Уруй тылын этэбит,
Айхал тылын аныбыт!!!
Сэмэй-кэрэ бэйэбин
Дьыл-хонук кырыата
Хаарыйбакка аһыахтын!
Олох уһун суолунан
Огдолуйары билбэккэ
Ойон-тэбэн ис диибит,
Уһун үйэни түстүүбүт!!!

«Социальной-культурной үлэ» салаата

Уважаемая Мария Гаврильевна!

Примите искренние поздравления с юбилеем!

Позвольте выразить Вам глубокое уважение за Ваш вклад в развитие театрального искусства и национальной культуры нашей республики. Вы являетесь профессионалом высокого уровня в театральной и педагогической деятельности, яркой личностью, на которую хочется равняться. При Вашем активном участии развивается культура народа саха и народов Севера, Вы мастерски владеете методикой постановки Олонхо на сцене, ваши выпускники успешно трудятся в сфере культуры районов Республики. Мы знаем Вас как Учителя с большой буквы, мудрого руководителя, неравнодушного и отзывчивого человека. Вас ценят и любят коллеги, обожают студенты и уважают все – это дорогого стоит!

От всей души желаем Вам крепкого здоровья, творческих успехов, вдохновения, неиссякаемой энергии, новых интересных проектов и процветания! Счастья Вам, Вашей большой семье и близким!

ПЦК «Хоровое дирижирование»

Уважаемая Мария Гаврильевна!

Преподаватели и студенты отделения хореографии сердечно поздравляют Вас со знаменательным событием, с юбилеем!

Вы являетесь для всех нас образцом преданности и любви к своей профессии. На протяжении долгих лет Вы неустанно делитесь своим мастерством, знаниями и опытом с молодым поколением. Многие Ваши выпускники плодотворно и успешно работают во имя процветания и развития культуры нашей республики.

В этот значимый для Вас день желаем неиссякаемой творческой энергии, талантливых студентов, крепкого здоровья, семейного благополучия!

ПЦК «Хореографическое творчество»

Истинник саныр уһуйааччыбыт Мария Гаврильевна!

Эйигин күн сириң көрбүт күңнүн бэлиэтиир өрөгөйдөөх үбүлүөйгүнэн 1995 сыллаахха бүтэрбит выпускниктарын сахалы айхаллыбыт, ураанхайды уруйдуубут!

Норуот уусуран айымныта симэлийбэтин туһугар туруулаһар сүңкэн кылааттаах үлэбинэн киэн

туттабыт!

Биһиги үөрэнэр кэммитигэр кураторынан ананан атахпытыгар бигэтик тура илик, сороҕор мунар-тэнэр кэммитигэр илигин биэрэн өрө тардан кэскил аартыгар киллэрбит күндү киһибит буолабын.

Эн киһини кэрэхсэтэр күүһүн олус элбэх. Айар үлэбэ хайдахтаах да уустук, толкуй туллар түгэнигэр сөптөөх суолу тобулар ураты айылҕаттан талаанын умсугутар. Биһиэхэ, оччотооһу эдэр ыччакка, киэн билиигиттэн дэлэйдик бэрсибитин күннэбэ үлэбитигэр билигин даҕаны күүс-көмө, өйөбүл-тирэх буолар. Хас биридди устудьунна биир тэн иһирэх сыһыаннаах, сатабыллаах, мындыр быһаарылаах Учуутал буоланнын махтана саныбыт.

Күндү киһибит,

Хатын мас удьурҕайын курдук чиргэ-чэигэн буол! Уйгу быйан олохтоох буол! Ил-эйэ энэрдэстин, дьол-соргу тосхойдун!

Фольклорнай салаа, 1995 с. выпускниктара

Кэрэтик саныр, куруутун ахтар, олохпун олугун уурсубут суолталаах уһуйааччыбыт күндү Мария Гаврильевна!

Олох киэн аартыгар үктэнэр үтүөкэн түгэнгэ, киһитийи үөрэбин кыһатыгар Эйигин көрсөн, Эйиэхэ уһуйулан элбэх билини, кэрэ эйгэни ылбыт дьоллоох дьоммут!

Уһуйааччыбытыгар махталбыт мунура суох, үбүлүөйдөөх кэрэ күңнэр сүгүрүйэн истин тыллары анаан, сылаастык сыллаан олус таптырыбытын уонна ытыктырыбытын биллэрэбит, сорох дьон ыраахтан да буоллун, үөрүү үктэллээх Эн дьоллоох түгэннин бииргэ үллэстэбит.

Олохпун кэрэ киһитэ дьонноох, дьоллоох уонна доруобай буол!

Олох киэн аартыгар кынаттаабыт уһуйааччыбыт кэлэр кэскилин иннигэр уонна сайдар саҕабын саргылаах буоллун! Махтал, таптал!

2001 сыллаахха төрүт култуура кыһатын бүтэрбит уһуйулааччыларын

Мунура суох махталбын этэбин

Олонхо тылын өйдөөбөт, тэтимиң билбэт, ырыатын-тойугун сатаабат оҕолорго Мария Гаврильевна бысыарыт булан олонхо киэн эйгэтин арыһан, өйдөтөн, ис айылҕаны уһугуннаран, айымнылаахтык толкуйдуурга үөрэппитэ. Режиссура предметигэр

олонхо саха итэбэлин кытта ыкса ситимнээбин, олонхону туруорааччы саха төрүт културатын, итэбэлин дириңник билэр буолуохтаабын тоһоҕолоон үөрэппитэ.

Мин киһиэхэ мунура суох махталбын тиэрдэбин. Ыалдыр-кырдыр диэни билбэккэ, куруутун үөрэ-көтө сырыт.

Төрүт култуура салаатын 2010 с. выпускницата Мыреева Василиса Вячеславовна

Истин, иһирэх иккис ийэбит тэнэ буолбут күндү киһибит Мария Гаврильевна! Бүгүңнү үөрүүлээх, кэрэ бэлиэ күңнүнэн үөрэн-көтөн туран эбэрдэлиибит. Эн биһиэхэ ахсаабат кыһамнын, сүбэн-аман, киэн олохпун аартыгар саҕах аспыт үөрэтин-такайың иһин мунура биллибэт махталбытын тиэрдэбит! Күндү киһибитигэр баҕарыа этибит: күн сириң үрдүгэр баар бары кэрэни, баҕа санаа бастыңын, үтүө санаа үтүмэнин, кэрэ санаа кэрэхсэбиллээбин эрэ аныбыт!

«Театральное творчество» салаа 2013 с. выпускниктара

Күндү убаастыыр уһуйааччыбыт, Мария Гаврильевна!

Күн сириң көрбүт кэрэ бэлиэ түгэннинэн, үбүлүөйдөөх дьоро күңнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит! Олох үллэр үөһүгэр күлэ-үөрэ кэрэни кэрэхсии, чугас дьонун таптатыгар, бар дьонун ытыктабылыгар бигэнэн уһуннук, дьоллоохтук олоҕор. Эйиэхэ саха алмаһын курдук кытаанах доруобуйаны, түбүктээх үлэбэр үрдүктэн-үрдүк, санаттан-сага ситиһилэри, чаҕылхай ситиһилээх айымнылары баҕарыбыт. Орто дойдуга үчүгэйэ, кэрэтэ эрэ кэксэлэстин, үтүө эрэ түмүстүн, ил-эйэ энэрдэстин, уйгу-бийан эрэ тосхойдун!

Куруук манньк үөрэ-көтө, тулабын сырдыгынан сыдыайа сырыт. Биэрбит билин иһин махталбыт мунура суох!

Төрүт култуура салаатын IV кууруһун устудьуннара, 2019 с.

Нүөмэр тахсытыгар үөрэх кыһатын уһуйааччылары, устудьуннара уонна выпускниктара кытыннылар

Хаһыаты олохтооччу: Дьокуускайдаагы култура уонна искусство колледжа

Биһиги аадырыспыт: 677009, Дьокуускай к. Халтурин аатынан уул. 14/5
www.yakkii.ru
Электроннай почта: kkii.ykt@mail.ru
Тел. : 8(4112)422742